Religious and Sacred Poetry:
An International Quarterly
of Religion, Culture and Education
ISSN: 2299–9922; e-ISSN 2391-9418
No. 3 (3) July – August – September 2014
pages 19 - 26

O „Poezji Religijnej i Sakralnej" (7)

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus! Szczęść Boże!
Laudetur Jesus Christus! Benefaciat vobis Deus!
Ἐυλογήμενος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς! Ὁ Θεός ὑμᾶς αὐτούς ἐυλογεῖ!

Z wielką radością oddajemy w ręce Czcigodnych Czytelników siódmy numer naszego czasopisma „Religious and Sacred Poetry" (RASP). Jesteśmy kwartalnikiem naukowym, który wypełnia niszę tematyczną wśród międzynarodowych oraz krajowych akademickich periodyków. RASP tworzony jest przez zespół badaczy z dwunastu krajów świata (Europy i Ameryki Północnej). Podkreślić należy, że jako czasopismo wypełniamy całkowicie kryteria naukowości, nie będąc przy tym periodykiem konfesyjnym. Jednoczymy uczonych wielu narodów wokół obszaru religijnej kultury literackiej, przy czym szczególnie wokół problematyki poezji religijnej i sakralnej. Przedstawiamy rezultaty badawcze nad kulturą chrześcijańską (katolicką, prawosławną, protestancką), dlatego w poszczególnych woluminach można znaleźć opracowania na temat twórców zarówno prawosławnych, katolickich, jak i protestanckich. Przypominamy, że więcej informacji o nas znajduje się na naszej stronie internetowej, umieszczonej pod adresem:
www.religious-and-sacred-poetry.info

1. Skrót RASP (*Religious And Sacred Poetry*)

Tak się złożyło (przypadkowo?), że akronimicznym skrótem od angielskiej nazwy naszego kwartalnika poświęconego poezji religijnej i sakralnej jest *RASP* (*Religious And Sacred Poetry*). Ów akronim angielski *RASP* jest, jak się *post factum* okazuje, znaczący. Nie zdawaliśmy sobie sprawy z tego, tworząc w 2012 r. tytuł naszego kwartalnika. Tytuł ten zresztą ewoluował, zanim został zarejestrowany ostatecznie w krajowym Biurze ISSN w Bibliotece narodowej w Warszawie.

Przy bliższym przyjrzeniu się sprawie „RASP" dowiadujemy się z popularnego słownika[1], że:

1) Po pierwsze, '**rasp'** (rzeczownik) w tłumaczeniu polskim oznacza '**zgrzyt'** ('zgrzyt' ['rasp'] po angielsku ma także synonimy: 'jar', 'scraping', 'grinding', 'scrunch').

[1] http://pl.bab.la/slownik/angielski-polski/rasp [Access: 3.07.2014]

2) Po drugie, '**rasp'** (rzeczownik) oznacza '**tarkę'** (istnieje też angielski synonim: 'grater'), tj. **narzędzie do tarcia**.

3) Po trzecie, **rasp** (rzeczownik) oznacza '**tarnik' (narzędzie do tarcia).**

4) Po czwarte, **rasp** (rzeczownik) oznacza '**raszplę' (narzędzie do skrobania, zeskrobywania).**

'**Rasp'** (tarnik) jest używany do ścierania różnych materiałów (drewno, kamień, alabaster itd.)[2].

Zatem *post factum* wytwarza się ze skrótu naszej nazwy czasopisma jakaś akronimiczna metafora: *RASP* jest zgrzytem (zgrzytaniem), tarką, tarnikiem, raszplą. W sensie przenośnym ów akronim odniesiony do czasopisma oznaczać może to, że jesteśmy narzędziem (metaforycznie: 'tarką', 'tarnikiem', 'raszplą', 'skrobaczką') do ścierania (tarcia, przecierania) różnych twardych (opornych, niepodatnych) powierzchni albo do zeskrobywania czegoś z powierzchni w naukach humanistycznych, aby ukazać głębię (duchową, kulturową, moralną, religijną).

Zeskrobujemy warstwę uprzedzeń, zasłaniającą poezję religijną jako przedmiot badawczy. Trzemy, niczym tarnikiem lub niczym na tarce – twardą, oporną materię badawczą, której na imię 'poezja religijna i sakralna', a raczej trzemy i zeskrobujemy fałszywą otoczkę interpretacyjną narosłą niesłusznie wokół poezji religijnej i sakralnej jako typu tekstów jakoby o gorszej jakości literackiej. Przecieramy nowe drogi badań nad poezją religijną i sakralną. Już tylko przez sam fakt, iż porusza się w naszym czasopiśmie kwestie religijne (zwłaszcza chrześcijańskie) w literaturze, *RASP* stanowi pewien wyłom w europejskiej i amerykańskiej tendencji (modzie) w pewnych środowiskach naukowych, które deprecjonują wszystko w literaturze, co religijne, dotyczące kwestii literatury chrześcijańskiej.

W sensie słownikowym – poza rzeczownikiem, istnieje także słowo '**to rasp'** jako czasownik.

1) Po pierwsze, '**to rasp**' (czasownik mający też synonim: 'to scrape') oznacza: 'skrobnąć'.

2) '**to rasp**' (czasownik mający też synonimy w języku angielskim: 'to hawk', 'to cough', 'to cough out') oznacza: 'charkać' ('charczeć').

---

[2] "A rasp is a tool used for shaping wood or other material. It consists of a point or the tip, then a long steel bar or the belly, then the heel or bottom, then the tang. The tang is joined to a handle, usually made of plastic or wood. The bar has sharp teeth. Rasps generally cut more coarsely than files. // Uses. // In woodworking, rasps are used for rapidly removing wood from curved surfaces. They remove less wood than a drawknife, so they are easier to control. Even though rasps leave very coarse finishes, the cut-away areas can be easily smoothed with finer tools, such as files. // There are several types and shapes of rasps. There is a half round, round and flat. The several types of rasps are bastard, cabinet and wood (finest to coarsest). All these varieties can be used to make different shapes. // In farriery, rasps are used to remove excess hoof wall from a horse's hoof. // Rasps can also be used in shaping alabaster stone. In fact, a rasp is the only tool that is prominently used to shape alabaster. Saws and chisels are also used, but only to rough out the shape of the alabaster sculpture." http://en.wikipedia.org/wiki/Rasp [Access: 03.07.2014].

3) '**to rasp'** (czasownik będący synonimem do: 'to croak') oznacza również 'chrypieć'[3].

W przenośni 'skrobniemy' więc to i owo na temat pewnych kwestii w poezji religijnej i sakralnej, przy czym zeskrobujemy tu nie tyle kurz, ile warstwę wierzchnią, powierzchowną, stereotypową, zamalowaną wielowarstwowo, pragnąc dotrzeć do istoty przedmiotu, do głębi badanej rzeczy (przekazu literackiego, komunikatu o treści duchowej). A tu *TO RASP* jest bardzo użytecznym narzędziem. Przecieramy materię literatury, odświeżamy badawcze spojrzenie na chrześcijańską kulturę. Chrześcijańska, religijna kultura literacka jest nam bliska, niezależnie od narodu, który ją wytworzył, niezależnie od narodowości twórców chrześcijańskich, którzy ją budowali przez wieki i tysiąclecia w różnych krajach świata.

Nie chcemy, by nas kojarzono z drugim i trzecim znaczeniem owego czasownika 'to rasp'. W szczególności nie chcielibyśmy utracić głosu, czyli zachrypnąć ('ochrypieć') lub „charczeć". Można to wyrazić metaforycznie zdaniem: „Our voice will not be reduced to a rasp" (Nasz głos nie będzie zredukowany do 'chrypienia' / 'chrypki'). To tyle, na zasadzie pewnej, niezobowiązującej dygresji, w kontekście metaforycznej myśli, jaka się nasunęła w związku z *RASP*.

2. Przegląd zawartości obecnego numeru RASP

W obecnym, szóstym już tomie czasopisma, licząc w sposób ciągły, w części pierwszej pt. *Rozprawy i artykuły* czytelnik znajdzie sześć oryginalnych tekstów. Tom niniejszy rozpoczynają artykuły dwóch czeskich autorek, pierwszy raz na naszych łamach publikujących.

Tekst Hany Bočkovej z Brna w Czechach pisany jest w języku czeskim pt. *„Co jsou svatí anjelé, jak jsou na lidi laskaví". K tematizaci anděla v české literatuře doby barokní* (*„Czym są święte anioły, jak są dla ludzi miłościwi". Do tematyzacji* [problematyzacji] *anioła w literaturze czeskiej doby baroku*). Poprzez ten angelologiczny temat dawnej literatury pięknej w nowożytnym Królestwie Czeskim autorka wprowadza nas w obszar mało znanych motywów barokowych o wymowie sakralnej.

Z kolei Kateřina Smyčková ze stołecznej Pragi w Republice Czeskiej skupia się na analizie barokowych pieśni (kancjonałów) z Wołoszczyzny na Morawach w tekście pt. *Barokní rukopisné kancionály z Valašska* (*Barokowe, rękopiśmienne kancjonały z Valašska* (*Morawskiej Wołoszczyzny*). Ów egzotyczny temat wart jest opisu i przybliżenia czytelnikowi.

Nadiâ Georgïvna Kološuk (Nadija Georgijiwna Koloszuk) z Łucka na Ukrainie wprowadza czytelnika w zagadnienie mało znane, a ważne, zwłaszcza dla niezależnej literatury ukraińskiej w okresie sowieckich ciemności (ciemnym czasie

[3] http://pl.bab.la/slownik/angielski-polski/rasp [Access: 3.07.2014]

dla wolności słowa), mianowicie analizuje niezależną poezję religijną jednego ze znanych duchownych ukraińskich (księży-poetów), a czyni to w artykule pisanym po rosyjsku, pt. *Liryka „ojca Słoneczka", „jaka moc, jaki niezmiernie duży wysiłek nieść światło..."* (*Лирика «отца Солнышка»: «Какая мощь, как непостижимо велико усилие нести свет»*). Autorka artykułu bada poezję ukraińską ojca „Słoneczka" w aspekcie *sacrum* (mistycznego, Tajemnicy).

Następnie Przemysław Michalski, badacz chrześcijańskiej literatury anglojęzycznej[4], pracujący w polskim Krakowie, dawnej stolicy Lechistanu, prezentuje temat „sakralny" pt. *Kościoły i kaplice Ronalda Stuarta Thomasa*, a czyni to w stadium po angielsku (*The Churches and Chapels of Ronald Stuart Thomas*).

Na zakończenie części pierwszej przedstawiamy Państwu dwa artykuły księdza Stefana Radziszewskiego z Kielc w Polsce. Jego dwa teksty (w wersji angielskiej pt. *Judas the Cat (Nikos Kazantzakis' Marxist-ish tempter)* oraz w wersji polskiej pt. *Judasz kot (marksizujący kusiciel Nikosa Kazantzakisa)* były oddzielnie recenzowane jako dwa niezależne od siebie artykuły (otrzymując w sumie cztery recenzje), dlatego publikujemy je razem, bo tekst angielski i tekst polski są tu równorzędne. To są dwa artykuły traktowane całkowicie oddzielne, a nie – jeden artykuł recenzowany z dodaniem nierecenzowanego tłumaczenia, co należy zaznaczyć i podkreślić.

Na marginesie tego tekstu dodam tu także ogólną myśl, że nie można się zgodzić z błędną interpretacją polskiego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego – traktowania **jako** wyłącznie **jednego** jedynego **tekstu** – **dwóch** równorzędnych **artykułów** jednego **autora** w **dwóch różnych wersjach językowych (np. angielskiej i polskiej, angielskiej i słowackiej, angielskiej i rosyjskiej)**, recenzowanych **osobno (każda wersja językowa oddzielnie!)** przez dwóch różnych recenzentów w odniesieniu do **każdej wersji tekstu** (czyli razem: istnieją dwie różne recenzje razy dwóch recenzentów – co daje w iloczynie cztery niezależne recenzje razem). Polskie Ministerstwo interpretuje ten przypadek jako jeden i

[4] Przemysław Michalski jest autorem następujących publikacji: *Poetry, Does It Have To Be So Damn Difficult?* [w:] *Current Issues in English Studies*, red. Mariusz Misztal, Mariusz Trawiński (Kraków 2009), *A Comparative Study of Two Poems: G. M. Hopkins's "Felix Randal" and R. S. Thomas's "Evans"*, [w:] *The Contextuality of Language and Culture*, red. Elżbieta Chrzanowska-Kluczewska, Agnieszka Gołda-Derejczyk, Bielsko-Biała 2009, *The Inscapes of Hell in Gerard M anley Hopkins's "Terrible Sonnets"*. [w:] *New Trends in English Teacher Education*, red. Ignacio Ramos Gay, A. Jesús Moya Guijarro, José Ignacio Albentosa Hernández (La Mancha 2008), *The Eckhartian Notion of Abgeschiedenheit in the Selected Poetry Of Gerard Manley Hopkins*, [w:] *Language and Identity, English and American Studies in the Age of Globalization*, red. Zygmunt Mazur, Teresa Bela (Kraków 2006), *Szkoccy naśladowcy Chaucera*, [w:] *Wielka historia literatury anglojęzycznej*, tom 2: *Literatura średniowieczna. Od najazdu normandzkiego do 1485*, red. Mariusz Misztal (Warszawa 2012).

ten sam artykuł (instrukcja Polskiej Bibliografii Naukowej, to jest podejście błędne w tym przypadku, tak nie powinno być), a nie jako dwa różne artykuły (prawidłowo, tak powinno być). Tymczasem to są dwa odrębne studia, a zarówno jedno, jak i drugie studium było w całym procesie redakcyjnym traktowane oddzielnie przez autora, redakcję i recenzentów. Dla każdej z tych wersji językowych stosuje się tę samą procedurę anonimowego, podwójnie ślepego recenzowania przed wydaniem (Peer Review, double-blind review process).

W części drugiej naszego periodyku pt. *Book Reviews (Recenzje książek)* prezentujemy kilka omówień publikacji dotyczących polskiej poezji religijnej. Staramy się zawsze, aby ta rubryka nie była pusta. Dlatego zachęcamy autorów do nadsyłania recenzji z książek zarówno literaturoznawczych, jak i źródłowych książek (tomików lub antologii) poezji religijnej, której tematyką wszak się zajmujemy. Recenzje w naszym czasopiśmie publikujemy w zasadzie w różnych językach (np. angielskim, rosyjskim, polskim czeskim słowackim). W tomie znajdują się tylko recenzje po polsku.

W pierwszej recenzji Marek Mariusz Tytko analizuje ważną, polską antologię pt. *Poezja w sutannie* (Kielce 2011), w której wybór – opracowanie – komentarz dokonał ks. Stefan Radziszewski.

W drugiej recenzji (omówieniu) Janina Kwiek-Osiowska ze stołecznego, królewskiego Krakowa dokonuje przeglądu autoantologii poetyckiej Wojciecha Kudyby pt. *W końcu świat* (Sopot 2014), zawierającej przeredagowane teksty z trzech tomików: *Tyszowce i inne miasta, Gorce Pana, Ojciec się zmienia*. Książkę tę recenzowaliśmy już w tomie poprzednim RASP nr 2/2014 (uczynił to inny recenzent). Tu prezentujemy odmienne spojrzenie na tę samą publikację.

Następnie taż sama Janina Kwiek-Osiowska omawia książkę Mileny Kindziuk pt. *Matka Papieża. Poruszająca opowieść o Emilii Wojtyłowej* (Kraków 2013). Tekst recenzji pisanej po polsku dotyczy oczywiście matki papieża Jana Pawła II (Karola Wojtyły).

W trzeciej części pt. *Reports (Sprawozdania)* taż sama Janina Kwiek-Osiowska prezentuje nieco inny wariant ogólniejszego nieco spojrzenia na wiersze z motywiką religijną W. Kudyby, a czyni to w polskim tekście pt. *Wojciech Kudyba, twórca poezji religijnej*.

Tomasza Żurawlew oraz Aneta Jachimowicz z polskiego Olsztyna prezentują założenia programowe konferencji interdyscyplinatnej pt. *Kultura duchowa w języku i tekście*. Tekst publikujemy dla zaznaczenia faktu istnienia zainteresowania kwestiami duchowości specjalistów z różnych dziedzin i dyscyplin naukowych.

W części czwartej, poświęconej chrześcijańskiemu obrazowi sakralnemu (*Obraz sakralny / A Sacred Picture*), Anna Marta Żukowska z polskiego Lublina prezentuje komentarz do jednego z bardzo znanych typów przedstawień w Kościele Łacińskim. Jej tekst pt. *Ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy* dotyczy oryginału obrazu á propos reprodukcji ikony zamieszczonej na okładce obecnego numeru

naszego czasopisma w postaci kopii z jednego z krakowskich kościołów pod wezwaniem Matki Bożej Różańcowej.

W części piątej, przeznaczonej dla autorów (*Informacje dla autorów*) zamieszczono wzory formularzy recenzyjnych w językach: angielskim, rosyjskim, polskim, czeskim, słowackim, ukraińskim i białoruskim.

W części tej dodano także w tychże samych siedmiu językach (angielskim, polskim, czeskim, słowackim, rosyjskim, ukraińskim i białoruskim) ogólne informacje o procedurze recenzowania, przyjętej w naszym czasopiśmie od początku istnienia, tj. jeszcze w 2012 r. oraz jej uszczegółowienie (już tylko po polsku) z 2013 r. według nowych założeń zasad naukowego recenzowania, ogłoszonych przez polskie Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Część ta zawiera także alfabetyczne wykazy autorów tekstów zamieszczonych w obecnym numerze. Znajdują się tam dwa osobne rejestry: 1) lista autorów wszystkich tekstów oraz 2) lista autorów tekstów naukowych, recenzowanych (Peer Review).

W części szóstej zawarto informacje w siedmiu językach (angielskim, polskim, czeskim, słowackim, rosyjskim, ukraińskim i białoruskim) o przewodniczącym Międzynarodowej Rady naukowej oraz redaktorze naczelnym „Religious and Sacred Poetry".

Czytelników zapraszamy do lektury. Autorów zachęcamy do współpracy. Szczególnie mile widziane są artykuły naukowe w językach kongresowych (po angielsku i rosyjsku). Prosimy o kontakt oraz nadsyłanie propozycji oryginalnych tekstów dotąd niepublikowanych i niezłożonych do druku u innych wydawców, w innych redakcjach. Korespondencję należy nadsyłać najlepiej na uniwersytecki adres poczty elektronicznej: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl).

Informuję, że dla pewnej ochrony przed automatami spamującymi z Internetu stosujemy w naszym czasopiśmie zapis [at] zamiast @ w adresach e-mail. Informacje o czasopiśmie można znaleźć na naszej wciąż aktualizowanej stronie internetowej: www.religious-and-sacred-poetry.info

Jak zawsze liczymy na ciekawą współpracę naukową z uczonymi różnych dyscyplin (teologii, filozofii, literaturoznawstwa, językoznawstwa, kulturoznawstwa, religioznawstwa, etnologii, psychologii, pedagogiki itd.) i różnych krajów, zwłaszcza – słowiańskich.

Dziękuję zespołowi redakcyjnemu, szczególnie redaktorom językowym: prof. Teresie Beli (z Krakowa), siostrze Adelajdzie Sielepin, jadwiżance wawelskiej (także z grodu Kraka), naszym anglojęzycznym native speakerom Muirowi Alanowi Evendonowi z USA oraz Markowi Simonowi Bonnettowi z Wielkiej Brytanii. Nadto Thomasowi Koziarze z USA dziękuję za zrewidowanie tekstu angielskiego na naszą stronę internetową, którą chcemy także udostępnić w języku angielskim. Dziękuję prof. Nadiji Georijiwnej Koloszuk oraz Switłanie Iwaniwnej Krawczenko (obydwu – z Łucka na Ukrainie), prof. Marianie i Zorianie Łanowy-

kównom (z Tarnopola na Ukrainie), doc. Oldze i Eugeniuszowi Pańkowom wraz z zespolem pomocników (z Grodna na Białorusi), prof. Liborowi Martinkowi (z czeskiej Opawy), dr Ivicy Hajdučekowej (ze słowackich Koszyc) za wszelką, bardzo solidną pomoc redakcyjną. Nadto mgr. inż. Krzysztofowi Kubickiemu z Krakowa – za projekt okładki także obecnego numeru i stałe, rzetelne prowadzenie serwisu internetowego naszego kwartalnika. Mgrowi Andrzejowi Szełędze dziękuję za wykonywane pracowicie fotografie dla potrzeb naszej Redakcji. Prof. UMCS dr hab. Annie Marcie Żukowskiej osobne podziękowanie należy się za drobne wsparcie finansowe (dar na cele statutowe Fundacji Naukowej Katolików „Eschaton" – w celu pokrycia części kosztów wydania jednego numeru czasopisma w wersji papierowej). Prof. dr. hab. Teresie Nagórko z Berlina – dzięki za pomoc w języku niemieckim.

Całemu zespołowi redakcyjnemu składam serdeczne podziękowania za rzetelnośc i solidność. Recenzentom dziękuję za wnikliwe uwagi. Czytającym – za lekturę.

Marek Mariusz Tytko

Redaktor Naczelny / Editor-in-Chief "Religious and Sacred Poetry"

e-mail: marek.mariusz.tytko[at]uj.edu.pl

Abstract (summary) in Polish / Abstrakt (Streszczenie) po polsku:

Wprowadzenie do "Religious and Sacred Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education" dotyczy głównie zawartości czasopisma i jego struktury. Redaktor naczelny (Marek Mariusz Tytko) opisuje cele kwartalnika, jego program i plany redakcyjne. Chrześcijańska kultura, religijna kultura literacka, chrześcijańska poezja religijna i sakralna (poezja metafizyczna i duchowa) są głównym polem badawczym dla autorów tego kwartalnika. Autor wyjaśnia także znaczenie akronimu RASP (od *Religious And Sacred Poetry*).

Słowa-klucze:

poezja religijna, poezja sakralna, literatura, kultura, wychowanie, czasopismo naukowe, religijna kultura literacka, filologia słowiańska, kultura chrześcijańska,

The Ttitle in English:

On "Religious and Sacred Poetry", No. 7

Abstract (Summary) in English:

The introduction to *Religious and Sacred Poetry*: *An International Quarterly of Religion, Culture and Education* concerns mainly the content of the journal and its structure. The editor-in-chief (Marek Mariusz Tytko) describes the aims of this quarterly, its program and editorial plans. Christian culture, religious literary culture, Christian religious poetry and sacred poetry (metaphysical and gospel / spiritual poetry) are the main research area for authors of this quarterly. The author explains also the sense of the acronym 'the RASP' (from *Religious And Sacred Poetry*).

Key words:

religious poetry, sacred poetry, literature, culture, education, scholarly periodical, religious literary culture, Slavic philology, Christian culture,

Bibliography (First Literature):

Michalski Przemysław, *Poetry, Does It Have To Be So Damn Difficult?* [w:] *Current Issues in English Studies*, red. Mariusz Misztal, Mariusz Trawiński (Kraków 2009).

Michalski Przemysław, *A Comparative Study of Two Poems: G M. Hopkins's "Felix Randal" and R. S. Thomas's "Evans"*, [w:] *The Contextuality of Language and Culture*, red. Elżbieta Chrzanowska-Kluczewska, Agnieszka Gołda-Derejczyk, Bielsko-Biała 2009.

Michalski Przemysław, *The Inscapes of Hell in Gerard M anley Hopkins's "Terrible Sonnets"*. [w:] *New Trends in English Teacher Education*, red. Ignacio Ramos Gay, A. Jesús Moya Guijarro, José Ignacio Albentosa Hernández (La Mancha 2008).

Michalski Przemysław, *The Eckhartian Notion of Abgeschiedenheit in the Selected Poetry Of Gerard Manley Hopkins*, [w:] *Language and Identity, English and American Studies in the Age of Globalization*, red. Zygmunt Mazur, Teresa Bela (Kraków 2006).

Michalski Przemysław, *Szkoccy naśladowcy Chaucera*, [w:] *Wielka historia literatury anglojęzycznej*, tom 2: *Literatura średniowieczna. Od najazdu normandzkiego do 1485*, red. Mariusz Misztal (Warszawa 2012).

***Religious and Sacred** Poetry: An International Quarterly of Religion, Culture and Education*. Edited by Marek Mariusz Tytko. Year 2: 2014. Volume 3 (7). July – August – September 2014.

Netografia:

http://pl.bab.la/slownik/angielski-polski/rasp [Access: 3.07.2014]

http://en.wikipedia.org/wiki/Rasp [Access: 03.07.2014].